

عوامل فشارزای دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی شهر اردبیل و برخی متغیرهای مرتبط با آنها

سجاد بشرپور^۱، علی عیسی‌زادگان^۲ و حسین علیزاده^۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل فشارزای دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی شهر اردبیل و برخی عوامل مرتبط با آنها انجام گرفت. در یک مطالعه‌ی مقطعی تعداد ۱۵۷ نفر که از بین جامعه‌ی دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی شهر اردبیل در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شده بودند به پرسش‌نامه‌های محقق ساخته و استرس نوجوانان پاسخ دادند. داده‌های جمع‌آوری شده نیز با استفاده از ابزارهای آمار توصیفی و آزمون‌های t، تحلیل واریانس یک راهه و ضریب همبستگی پیرسون تحلیل شد. نتایج نشان داد که عوامل نگرانی در مورد آینده، نداشتن پول کافی برای خرید چیزهای مورد علاقه، اجبار در تصمیم‌گیری درباره کار و تحصیلات آینده، فشار آوردن به خود برای رسیدن به اهداف و نادیده گرفته شدن یا طرد از طرف فرد مورد علاقه به ترتیب پنج عامل فشارزای اصلی آزمودنی‌ها است. شدت فشار روانی عامل‌های روابط عاشقانه و فشار همسالان در دختران و عامل‌های عدم حتمیت درباره آینده و تعارض اوقات فراغت/مدرسه در پسران بیشتر بود. عدم حتمیت درباره آینده در وضعیت اجتماعی-اقتصادی ضعیف شدت بیشتری داشت و فشارهای عدم حتمیت درباره آینده و تعارض فراغت/مدرسه با عامل سن ارتباط داشتند. این نتایج بیان می‌کنند که دانش‌آموزان دبیرستانی در معرض تجربه‌ی عوامل فشارزای متعددی هستند که این امر ضرورت آموزش مهارت‌های مدیریت فشار روانی در محیط مدرسه را خاطر نشان می‌سازد.

واژه‌های کلیدی: عوامل فشارزا، دانش‌آموزان، دوره‌ی متوسطه، نوجوانان

۱. نویسنده‌ی رابط: استادیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی (basharpoor_sajjad@yahoo)

۲. استادیار روان‌شناسی، دانشگاه ارومیه

۳. کارشناس اداره آموزش و پرورش شهرستان خوی

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۲/۵

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۱/۵/۲۱

مقدمه

از کل مراحل زندگی به طور تقریب دوره نوجوانی دوره‌ای است که با تغییر و انتقال‌های پر آشوب سریع و بالقوه مشخص می‌گردد (بروکنمن^۱، ۲۰۰۳). این تغییرات فقط محدود به بعد رشد زیستی نیست که تغییرات آن تجلی بیرونی آشکاری دارند بلکه به همان اندازه، رشد شناختی و روانی-اجتماعی را نیز در بر می‌گیرد. اگرچه گذر از دوره‌ی نوجوانی اجتناب ناپذیر است ولی سرعت و شدت این تغییرات از ظرفیت مقابله‌ای بسیاری از افراد بیشتر بوده (دیویس^۲، ۲۰۰۳) و منجر به پدیده فشار روانی در دوره‌ی نوجوانی می‌گردد که هم اکنون به طور وسیعی مورد بررسی قرار گرفته است.

تجربه‌ی فشار روانی در هر سنی امری ناراحت کننده است (اورشین و آلف^۳، ۱۹۹۳)؛ اما آنچه مهم است توان فشار روانی برای اثر گذاری منفی بر سلامت فردی یا به طریق اثر مستقیم یا به واسطه رفتارهای پر خطر است (رایس^۴، ۱۹۹۹). شواهد زیادی نشان می‌دهند که تجربه‌ی فشار روانی در دوره‌ی نوجوانی با بروز علائم معنی‌دار بالینی همراه می‌شود (گرانٹ، کامیس، تورم، مک‌ماهون و گیپسون^۵، ۲۰۰۴).

میزان بالای اندیشه پردازی خودکشی (دیاز، سیمانٹو و ریکرت^۶، ۲۰۰۲)، خطر حاد خودکشی (دی آندا^۷، ۱۹۹۵؛ جانسون، کوهن، گولد^۸، ۲۰۰۲)، افسردگی (فریدیش، ریمز و جاکوب^۹، ۱۹۸۲؛ دیردورف، گونزالس و ساندلر^{۱۰}، ۲۰۰۳) و سوء استفاده از مواد (بیرن و گئیست^{۱۱}، ۱۹۸۴)

1. Brockman
2. Davis
3. Ursin & Olff
4. Rice
5. Grant, Compas, Thurm, MeMahon & Gipson
6. Diaz, Symantor & Rickert
7. De Anda
8. Johnson, Cohen, Gould & et al
9. Fredich, Reams & Jacobs
10. Deardorff, Gonzales & Sandler
11. Bruns & Geist

در دوره‌ی نوجوانی به عنوان واکنش‌های افراد به افزایش عوامل فشارزای روانی در زندگی نوجوانان و فقدان مهارت‌های مقابله‌ای کافی در آنها شناسایی شده است. مطالعات زیادی روابط بین زندگی در یک محیط فشارزا و رشد پریشانی‌های هیجانی و روان‌شناختی (کومپاس، اروسون و گرانت^۱، ۱۹۹۳؛ دیس - لوئیس^۲، ۱۹۸۸؛ رجبی، ابوالقاسمی و عباسی، ۱۳۹۱؛ کرمی، علیخانی، زکایی و خدادادی، ۱۳۹۱) و همچنین مشکلات مرتبط با سازگاری رفتاری و عملکرد تحصیلی (فونتانا و دوویدو^۳، ۱۹۸۴) را آشکار کرده اند.

تعدادی از مطالعات نشان داده‌اند که فشارها و انتظارات محیط مدرسه متداول‌ترین عوامل فشارزایی هستند که نوجوانان گزارش می‌کنند (آرماکوست^۴، ۱۹۸۹؛ استارک، اسپرتو، ویلیامز و گورمونت^۵، ۱۹۸۹). شریدان و اسمیت^۶ (۱۹۸۷) عوامل فشارزای ویژه‌ی دانش‌آموزان را امتحان دادن، نمره دهی، انتظارات از عملکرد حال و آینده و اهداف آینده عنوان کردند. در بسیاری از نوجوانان عوامل فوق با فشارزاهای دیگری نیز چون دشواری‌های اقتصادی، اختلافات خانوادگی و روابط با همسالان همراه است (ابوالقاسمی، رضایی، نریمانی و زاهد، ۱۳۹۰). در مطالعه‌ی روی ۳۳۳ دانش‌آموز پایه‌های دهم و دوازدهم، بیشتر از یک سوم دانش‌آموزان سطوح بالایی از فشار-زاهای روزمره را گزارش کردند، عوامل فشارزای مرتبط با مدرسه و نگرانی درباره اهداف آینده بیشترین فراوانی را داشتند. در این مطالعه هیچ تفاوت جنسیتی در سطح فشار روانی و فراوانی آن یافت نشد، دانش‌آموزان سفید پوست تجربه فشارزاهای شخصی و مرتبط با مدرسه را بیشتر از دانش‌آموزان آمریکایی افریقایی و لاتینی گزارش کردند و دانش‌آموزان لاتینی هم فشارزاهای خانوادگی را بیشتر از گروه‌های مقایسه گزارش کردند.

-
1. Compas, Oroson & Grant
 2. Dise-Lewis
 3. Fontana & Dovidio
 4. Armacost
 5. Stark, Spirito, Williams & Guerremont
 6. Sheridan & Smith

در مطالعه‌ی اوراستریت، سالوم و بادور^۱ (۲۰۱۰) که بر روی ۲۷۱ دانش‌آموز دبیرستانی پس از گذشت ۱۸ ماه از طوفان کاترینا انجام گرفت، ۸۱/۸ درصد آزمودنی‌ها جدایی از دوستان، ۵۲/۵ درصد دشواری در دیدن دوستان، ۳۶/۲ عدم بازگشت اعضای خانواده به شهر، ۲۸/۵ درصد رفتن به مدرسه جدید، ۲۶/۸ درصد خرابی منزل، ۱۸ درصد زندگی در سایر خانواده‌ها، ۹/۶ درصد عدم تعمیر زیر بناها و ۳/۸ درصد نیز عدم اشتغال والدین را به عنوان عوامل فشارزا گزارش کردند.

در مطالعه‌ی صالحی، روح‌افزا، کلیشادی و دره (۱۳۸۳) نگرانی در مورد آینده‌ی فشارزاترین رویداد زندگی نوجوانان گزارش شد، نگرانی راجع به آینده‌ی شغلی و فوت والدین نیز تأثیرگذارترین رویدادهای فشارزای زندگی قلمداد شده بودند. در این مطالعه دامنه‌ی فشار روانی در دختران نواحی مرکزی ایران بیشتر از پسران بود و این افزایش با رده‌ی سنی نسبت مستقیم داشت. نتایج مطالعه‌ی شاه محمدی (۲۰۱۱) بر روی دانش‌آموزان مقاطع دوم و سوم متوسطه نشان داد که ۲۶/۱ درصد دانش‌آموزان به خاطر فشار روانی درمانده هستند. در این مطالعه عوامل فشارزایی که از نظر شدت در ده رتبه‌ی بالا قرار داشتند عبارت بودند از: ترس از پیدا نکردن مکان مناسب برای آموزش‌های بعدی، امتحانات، زیاد بودن محتوای دروس، دشواری در فهم مطالب یاد گرفته شده، زیاد بودن تکالیف، فشرده بودن زیاد برنامه مدرسه. نتایج مطالعه‌ی بشرپور، نریمانی، قمری و ابوالقاسمی (۱۳۹۱) که با هدف تعیین میزان شیوع رویدادهای آسیب‌زا در دانش‌آموزان انجام گرفت نشان داد که ۷۲/۲ درصد دانش‌آموزان در طول زندگی خود حداقل یک رویداد آسیب‌زا را تجربه می‌کنند، در این مطالعه مشاهده‌ی خشونت در تلویزیون، رویدادهای مرگ فردی نزدیک و بیماری فردی نزدیک به ترتیب شایع‌ترین رویدادهای آسیب‌زا بودند، برخی از این رویدادها در سنین بالا و وضعیت اقتصادی اجتماعی پایین شیوع بالایی داشتند.

1. Overstreet, Salloum & Badour

مطالعات مرتبط با تفاوت‌های جنسیتی در تجربه عوامل فشارزا بیان می‌کنند که نوجوانان دختر نسبت به فشارزاهای بین فردی و عوامل مرتبط با ارزش‌های همسالان در خصوص لباس‌ها و ظاهر شخصی حساسیت بیشتری نشان می‌دهند در حالی که دانش‌آموزان پسر انتظارات خود در مورد آینده را به عنوان یک عامل فشارزای مهم گزارش می‌کنند (کلمن^۱، ۱۹۹۰). در یک تضاد آشکار مطالعات دیگری نیز هیچ تفاوت جنسیتی در تجربه‌ی فشارزاهای محیطی در نوجوانان به‌دست نیاورده‌اند (فرگاسون^۲، ۱۹۸۱). در میزان تجربه عوامل فشارزا تفاوت‌های قومی هم شناسایی شده است؛ بوش و سیمونز^۳ (۱۹۸۷) دریافتند که نوجوانان آفریقایی - آمریکایی در مقایسه با گروه کاهورت سفیدپوست عوامل فشارزای زیادی را تجربه می‌کنند.

دوره‌ی نوجوانی همچنین دوره‌ای است که خطرات آن به شرایط مزمنی منجر می‌شود که فقط در دوره بزرگسالی آشکار می‌شود. تجربه‌ی فشار روانی در دوره‌ی نوجوانی به طور منظمی با دامنه وسیعی از سبک‌های زندگی و رفتارهای خطرناک برای سلامتی از جمله ناکامی در کنترل چاقی (ملین، نیومارک، استوری، ایرلند و ریسنک^۴، ۲۰۰۲) واکنش‌پذیری فیزیکی مصرف زود هنگام و احتمالاً مصرف الکل (أدري، لی و هندریکسون-اسمیت^۵، ۲۰۰۳) و مصرف سیگار (بیرن و مازانو^۶، ۲۰۰۳)، ارتباط داشته است.

از آنجا که دوره‌ی نوجوانی زمان رخداد تغییرات و انتقالات سریعی است که می‌توانند مشکل‌زا و فشارآور باشد می‌توان گفت که تجربه‌ی فشار روانی در دوره‌ی نوجوانی بدون شک یک موضوع محوری برای شناخت وسیع سلامتی نوجوان به حساب می‌آید. از آنجا که عوامل فشارزای وارده بر نوجوانان دامنه وسیعی دارند و هر کدام با شدت و شیوع متفاوت تأثیرات

-
1. Coleman
 2. Ferguson
 3. Bush & Simons
 4. Mellin, Neumark, Story, Ireland & Resnick
 5. Udry, Li, & Hendrickson-Smith
 6. Byrne & Mazanov

متفاوت و دیرپایی بر سلامت آنها بر جا می‌گذارند، لذا شناخت این عوامل فشار زا می‌تواند هم برای دستیابی به ادراکی وسیع از وضعیت سلامت آنها و هم برای شناخت نیازهای روانی و آموزشی در آنها مفید باشد. با توجه به اهمیت این موضوع و فرار داشتن دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه در دوره‌ی نوجوانی و به تبع آن الزامات این دوره و همچنین سایر درخواست‌های اجتماعی که از طرف والدین، مدرسه و دوستان و غیره انجام می‌گیرد، پژوهش حاضر با هدف تعیین عوامل فشارزا در دانش‌آموزان دبیرستانی پسر و دختر شهر اردبیل و بررسی برخی عوامل مرتبط با آن انجام گرفت.

روش

با توجه به این که این پژوهش در صدد تعیین عوامل فشارزای دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه می‌باشد روش پژوهش حاضر توصیفی و از نوع مقطعی است.

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: کلیه‌ی دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی شهر اردبیل در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ جامعه‌ی آماری این پژوهش را تشکیل دادند. تعداد ۱۶۰ نفر که به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شده بودند در این پژوهش شرکت کردند. برای جمع‌آوری اطلاعات نیز از ابزارهای زیر استفاده شد:

پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته: این پرسش‌نامه شامل سؤال‌هایی درباره‌ی سن، جنسیت، وضعیت اقتصادی-اجتماعی، پایه‌ی تحصیلی و رشته‌ی تحصیلی بود.

پرسش‌نامه‌ی استرس نوجوان^۱: این ابزار یک پرسش‌نامه‌ی ۵۸ آیتمی است که بیرن و همکاران (۱۹۹۵) آن را ساخته‌اند و عوامل فشارزای متداول مربوط به یکسال گذشته در نوجوانان را اندازه می‌گیرد. هر سوال در یک مقیاس لیکرت ۵ نقطه‌ای از ۱ (نه اصلاً فشارزا نیست) تا ۵ (خیلی فشارزا است) درجه بندی می‌گردد. این پرسش‌نامه دارای ۱۰ خرده مقیاس عوامل فشارزای

1. Adolescent Stress Questionnaire

زندگی خانوادگی (۱۲ سوال)، عوامل فشارزای عملکرد مدرسه (۷ سوال)، عوامل فشارزای الزامات مدرسه (۳ سوال)، عوامل فشارزای روابط عاشقانه (۵ سوال)، عوامل فشارزای همسالان (۷ سوال)، عوامل فشارزای مربوط به تعامل با معلم (۷ سوال)، عوامل فشارزای مربوط به عدم حتمیت درباره آینده (۳ سوال)، عوامل فشارزای مربوط به تعارض اوقات فراغت/مدرسه (۵ آیتم)، عوامل فشارزای مالی (۴ آیتم) و عوامل فشارزای مربوط به مسئولیت‌های بزرگسالی (۳ سوال) است که با استفاده از تحلیل مؤلفه‌های اصلی به دست آمده اند. ضرایب آلفای کرونباخ برای هر کدام از خرده مقیاس‌ها نیز با ترتیب بالا ۰/۹۲، ۰/۸۸، ۰/۶۹، ۰/۸۶، ۰/۸۸، ۰/۸۷، ۰/۸۲، ۰/۸۶، ۰/۸۳، ۰/۶۲ گزارش شده است. ضرایب آلفای کرونباخ این خرده مقیاس‌ها در مطالعه‌ی حاضر در دامنه‌ی ۰/۶۵ برای الزامات مدرسه تا ۰/۹۸ برای فشارزاهای خانوادگی و برای کل مقیاس نیز ۰/۹۶ به دست آمد. این خرده مقیاس‌ها با اضطراب و افسردگی رابطه‌ی مثبت و با عزت نفس رابطه‌ی منفی نشان داده‌اند که این امر بیانگر اعتبار این ابزار در اندازه‌گیری فشار روانی در نوجوانان است (بیرن، داوون پورت و مازانوو، ۲۰۰۷). لازم به ذکر است که در مطالعه سال ۲۰۰۷ بیرن، داوونپورت و مازانوو، ۲ سوال در هیچ یک از خرده مقیاس‌ها بارگزاری نشده بنابراین از کل مقیاس حذف شدند. در این مطالعه نیز از مقیاس ۵۶ سوالی استفاده شده است.

روش اجرا: بعد از اخذ مجوزهای لازم برای انتخاب نمونه از بین نواحی دوگانه‌ی آموزش و پرورش شهر اردبیل یک ناحیه، سپس از بین مدارس متوسطه‌ی آن ناحیه یک مدرسه‌ی پسرانه و یک مدرسه‌ی دخترانه و در مرحله سوم نیز از هر مدرسه ۳ کلاس (یک کلاس از هر پایه) به تصادف انتخاب شدند. سپس به اعضای نمونه در محل کلاس‌ها مراجعه و پس از تبیین اهداف پژوهش و جلب رضایت آنها برای شرکت در مطالعه از آنها درخواست گردید به پرسش‌نامه‌های محقق ساخته و عوامل فشارزای نوجوانان به صورت گروهی پاسخ دهند. از بین کل پرسش‌نامه‌ها تعداد ۳ پرسش‌نامه ناقص تکمیل شده بودند که از تحلیل کنار گذاشته شدند، در نهایت داده‌های حاصل از ۱۵۷ پرسش‌نامه با استفاده از ابزارهای آمار توصیفی چون جداول فراوانی، درصد،

میانگین و انحراف معیار و آزمون‌های t برای گروه‌های مستقل، تحلیل واریانس چند متغیری و ضریب همبستگی پیرسون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج

تعداد ۱۵۷ دانش‌آموز با میانگین سنی ۱۶/۵۲ و انحراف معیار ۱/۱۶ در این پژوهش شرکت داشتند که جدول ۱ برخی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنها را نشان می‌دهد.

جدول ۱. توزیع فراوانی و درصد آزمودنی‌ها بر حسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی

متغیرها	سطوح متغیرها	فراوانی	درصد
جنسیت	پسر	۷۹	۵۰/۳
	دختر	۷۸	۴۹/۷
پایه تحصیلی	اول	۴۱	۲۶/۱
	دوم	۶۲	۳۹/۵
	سوم	۳۹	۲۴/۸
	پیش‌دانشگاهی	۱۵	۹/۶
وضعیت اجتماعی-اقتصادی	ضعیف	۱۱۲	۷۱/۳
	متوسط	۲۳	۱۴/۶
	خوب	۲۲	۱۴/۰

جدول ۱ توزیع فراوانی و درصد آزمودنی‌های این پژوهش را بر حسب متغیرهای جمعیت‌شناختی جنسیت، پایه تحصیلی و وضعیت اجتماعی-اقتصادی خانواده نشان می‌دهد.

عوامل فشارزای دانش آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی شهر اردبیل و برخی متغیرهای مرتبط با آنها

جدول ۲. میانگین و انحراف معیار شدت عوامل فشارزا (عوامل فشارزای نوجوانان بر حسب شدت آنها)

رتبه	SD	M	عوامل فشارزا
۱	۱/۴۷	۳/۱۹	نگرانی در مورد آینده
۲	۱/۳۷	۲/۸۸	نداشتن پول کافی برای خرید چیزهای مورد علاقه
۳	۱/۴۸	۲/۸۴	اجبار در تصمیم‌گیری درباره کار و تحصیلات آینده
۴	۱/۴۳	۲/۸۳	فشار آوردن به خود برای رسیدن به اهداف
۵	۱/۵۷	۲/۷۸	نادیده گرفته شدن یا طرد از طرف فرد مورد علاقه
۶	۱/۵۷	۲/۷۷	نداشتن پول کافی برای خرید مایحتاج
۷	۱/۵۳	۲/۷۵	درک نشدن از جانب والدین
۸	۱/۴۷	۲/۷۲	صبح زود بیدار شدن برای رفتن به مدرسه
۹	۱/۳۵	۲/۷۱	زیاد بودن تکالیف مدرسه
۱۰	۱/۵۵	۲/۶۸	تغییرات در ظاهر فیزیکی که به علت رشد رخ می‌دهند
۱۱	۱/۳۱	۲/۶۸	اجبار در مطالعه‌ی موضوعاتی که مورد علاقه نیستند
۱۲	۱/۴۰	۲/۶۸	فقدان اعتماد بزرگسالان نسبت به خود
۱۳	۱/۱۵	۲/۶۳	جر و بحث با همسالان درباره دیدگاه‌ها
۱۴	۱/۲۵	۲/۶۳	ناسازگاری و اختلاف با همسالان
۱۵	۱/۱۳	۲/۶۲	مورد قضاوت و ارزیابی همسالان قرار گرفتن
۱۶	۱/۳۵	۲/۶۱	نداشتن وقت کافی برای استراحت
۱۷	۱/۳۲	۲/۶۱	اجبار در مطالعه مطالب غیر قابل فهم
۱۸	۱/۴۲	۲/۶۱	مزاومت کار در فعالیت‌های اجتماعی و مدرسه ای
۱۹	۱/۱۴	۲/۵۷	اجبار در پرداختن به مسئولیت‌های خانوادگی با افزایش سن
۲۰	۱/۵۳	۲/۵۷	قطع رابطه با دوستان
۲۱	۱/۳۳	۲/۵۶	اشکال داشتن در برخی موضوعات درسی
۲۲	۱/۴۱	۲/۵۵	نداشتن آزادی
۲۳	۱/۴۰	۲/۵۴	فشار تهیه پول بیشتر
۲۴	۱/۵۵	۲/۵۲	احترام ندیدن از جانب معلمان
۲۵	۱/۲۳	۲/۵۲	فشار مطالعه

Vol.2, No.1/42-61		دوره‌ی ۲، شماره‌ی ۱/۶۱-۴۲	
۲۶	۱/۳۶	۲/۵۲	اجبار در متعهد شدن به مسئولیت‌های مالی با بالا رفتن سن
۲۷	۱/۲۵	۲/۵۰	نداشتن وقت کافی برای سرگرمی و تفریح
۲۸	۱/۳۱	۲/۴۹	انتظارات بیش از حد کارفرمایان
۲۹	۱/۴۱	۲/۴۸	گوش ندادن معلمان به حرف‌ها
۳۰	۱/۳۵	۲/۴۷	انتظارات بیش از حد والدین
۳۱	۱/۳۶	۲/۴۷	نداشتن وقت کافی برای ارتباط با دوستان
۳۲	۱/۱۷	۲/۴۶	بحث و دعوا به دلیل ناسازگاری با همسالان
۳۳	۱/۳۲	۲/۴۳	تحمل مقررات فرعی (غیر ضروری) مدرسه
۳۴	۱/۳۳	۲/۴۲	جر و بحث با معلمان در مورد دیدگاه‌ها و نقطه نظرات
۳۵	۱/۳۴	۲/۳۹	جر و بحث با والدین در مورد دیدگاه‌ها و نقطه نظرات
۳۶	۱/۴۰	۲/۳۷	به طور جدی مورد توجه والدین قرار نگرفتن
۳۷	۱/۱۹	۲/۳۶	انتظارات بیش از حد معلم
۳۸	۱/۲۳	۲/۳۵	اختلاف و ناسازگاری با معلمان
۳۹	۱/۳۰	۲/۳۲	نداشتن وقت کافی برای فعالیت‌های غیر مدرسه ای
۴۰	۱/۳۴	۲/۳۲	سازگار شدن با دوستان
۴۱	۱/۱۹	۲/۳۰	مجبور بودن به تمرکز زیاد در ساعات مدرسه
۴۲	۱/۳۲	۲/۳۰	حضور اجباری روزانه در مدرسه
۴۳	۱/۳۲	۲/۲۹	دریافت نکردن به موقع پسخوراند کافی از تکالیف مدرسه
۴۴	۱/۳۸	۲/۲۸	اختلاف و ناسازگاری بین والدین
۴۵	۱/۴۱	۲/۲۱	اختلاف و ناسازگاری با مادر
۴۶	۱/۲۶	۲/۱۹	جر و بحث‌های خانه
۴۷	۱/۳۰	۲/۱۶	فقدان کنترل یا کنترل کم والدین بر زندگی
۴۸	۱/۳۷	۲/۱۵	اختلاف و ناسازگاری با پدر
۴۹	۱/۱۹	۲/۰۸	انجام و اتمام تکالیف مدرسه
۵۰	۱/۲۸	۲/۰۷	تحمل کردن مقررات فرعی (غیر ضروری) خانه
۵۱	۱/۲۲	۲/۰۷	رضایت از نگرش نسبت به خود

عوامل فشارزای دانش آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی شهر اردبیل و برخی متغیرهای مرتبط با آنها

۵۲	۱/۲۳	۲/۰۶	برقراری ارتباط با دوست دختر یا دوست پسر
۵۳	۱/۰۸	۲/۰۰	سازگار شدن و خو گرفتن با همسالان
۵۴	۱/۲۲	۱/۸۹	رفتن به مدرسه
۵۵	۱/۰۷	۱/۸۵	سازگار شدن با معلم
۵۶	۱/۰۸	۱/۷۱	زندگی در خانه

جدول ۲ شدت عوامل فشارزا را بر حسب میانگین و انحراف معیار آنها نشان می‌دهد. مطابق این جدول عوامل نگرانی در مورد آینده، نداشتن پول کافی برای خرید چیزهای مورد علاقه، اجبار در تصمیم‌گیری درباره کار و تحصیلات آینده، فشار آوردن به خود برای رسیدن به اهداف و نادیده گرفته شدن یا طرد از طرف فرد مورد علاقه به ترتیب پنج عامل فشارزای اصلی آزمودنی‌ها است. زندگی در خانه، سازگار شدن با معلم، رفتن به مدرسه، سازگاری و خوگرفتن با همسالان نیز به ترتیب پنج عاملی است که خفیف‌ترین فشار روانی را ایجاد می‌کند. جدول نشان می‌دهد که میانگین نمرات دختران در خرده مقیاس‌های روابط عاشقانه ($t=۲/۷۲$ ، $P<۰/۰۰۷$) و فشار همسالان ($t=۴/۰۲$ ، $P<۰/۰۰۱$) و میانگین نمرات پسران در خرده مقیاس‌های عدم حتمیت درباره‌ی آینده ($t=-۳/۲۸$ ، $P<۰/۰۰۰۱$) و تعارض اوقات فراغت/مدرسه ($t=-۲/۰۸$ ، $P<۰/۰۰۳$) به طور معنی‌داری بیشتر است. مطابق جدول فوق در سایر عوامل فشارزا تفاوت‌های جنسی یافت نشد.

جدول ۳. میانگین و انحراف معیار نمرات آزمودنی‌ها در خرده مقیاس‌های پرسش‌نامه‌ی فشار روانی نوجوانان به تفکیک جنسیت و نتایج آزمون t برای مقایسه آنها

عوامل فشار زا	جنس	M	SD	t	P																																																																					
زندگی خانوادگی	دختر	۲۷/۶۰	۱۱/۵۲	۰/۱۳	۰/۸۹																																																																					
	پسر	۲۷/۳۵	۱۱/۸۵			عملکرد مدرسه	دختر	۱۶/۵۱	۵/۹۳	-۱/۳۱	۰/۱۹	پسر	۱۷/۷۸	۶/۰۷	الزامات مدرسه	دختر	۷/۱۳	۳/۵۸	۰/۸۲	۰/۴۰	پسر	۶/۷۰	۲/۹۴	روابط عاشقانه	دختر	۱۳/۴۱	۵/۵۱	۲/۷۲	۰/۰۰۷	پسر	۱۱/۰۲	۵/۴۶	فشار همسالان	دختر	۱۸/۸۴	۵/۵۸	۴/۰۲	۰/۰۰۱	پسر	۱۵/۳۵	۵/۲۷	تعامل با معلمان	دختر	۱۵/۴۹	۶/۴۳	-۱/۶۴	۰/۱۰	پسر	۱۷/۲۹	۷/۳۰	عدم حتمیت آینده	دختر	۷/۹۲	۳/۱۷	-۳/۲۸	۰/۰۰۱	پسر	۹/۸۴	۴/۱۰	تعارض اوقات فراغت/مدرسه	دختر	۱۱/۷۸	۴/۷۳	-۲/۰۸	۰/۰۳	پسر	۱۳/۶۶	۶/۴۶	مسئولیت‌های بزرگسالی	دختر	۷/۹۱	۳/۱۰	۰/۸۶	۰/۳۸
عملکرد مدرسه	دختر	۱۶/۵۱	۵/۹۳	-۱/۳۱	۰/۱۹																																																																					
	پسر	۱۷/۷۸	۶/۰۷			الزامات مدرسه	دختر	۷/۱۳	۳/۵۸	۰/۸۲	۰/۴۰	پسر	۶/۷۰	۲/۹۴	روابط عاشقانه	دختر	۱۳/۴۱	۵/۵۱	۲/۷۲	۰/۰۰۷	پسر	۱۱/۰۲	۵/۴۶	فشار همسالان	دختر	۱۸/۸۴	۵/۵۸	۴/۰۲	۰/۰۰۱	پسر	۱۵/۳۵	۵/۲۷	تعامل با معلمان	دختر	۱۵/۴۹	۶/۴۳	-۱/۶۴	۰/۱۰	پسر	۱۷/۲۹	۷/۳۰	عدم حتمیت آینده	دختر	۷/۹۲	۳/۱۷	-۳/۲۸	۰/۰۰۱	پسر	۹/۸۴	۴/۱۰	تعارض اوقات فراغت/مدرسه	دختر	۱۱/۷۸	۴/۷۳	-۲/۰۸	۰/۰۳	پسر	۱۳/۶۶	۶/۴۶	مسئولیت‌های بزرگسالی	دختر	۷/۹۱	۳/۱۰	۰/۸۶	۰/۳۸	پسر	۷/۴۶	۳/۳۹						
الزامات مدرسه	دختر	۷/۱۳	۳/۵۸	۰/۸۲	۰/۴۰																																																																					
	پسر	۶/۷۰	۲/۹۴			روابط عاشقانه	دختر	۱۳/۴۱	۵/۵۱	۲/۷۲	۰/۰۰۷	پسر	۱۱/۰۲	۵/۴۶	فشار همسالان	دختر	۱۸/۸۴	۵/۵۸	۴/۰۲	۰/۰۰۱	پسر	۱۵/۳۵	۵/۲۷	تعامل با معلمان	دختر	۱۵/۴۹	۶/۴۳	-۱/۶۴	۰/۱۰	پسر	۱۷/۲۹	۷/۳۰	عدم حتمیت آینده	دختر	۷/۹۲	۳/۱۷	-۳/۲۸	۰/۰۰۱	پسر	۹/۸۴	۴/۱۰	تعارض اوقات فراغت/مدرسه	دختر	۱۱/۷۸	۴/۷۳	-۲/۰۸	۰/۰۳	پسر	۱۳/۶۶	۶/۴۶	مسئولیت‌های بزرگسالی	دختر	۷/۹۱	۳/۱۰	۰/۸۶	۰/۳۸	پسر	۷/۴۶	۳/۳۹															
روابط عاشقانه	دختر	۱۳/۴۱	۵/۵۱	۲/۷۲	۰/۰۰۷																																																																					
	پسر	۱۱/۰۲	۵/۴۶			فشار همسالان	دختر	۱۸/۸۴	۵/۵۸	۴/۰۲	۰/۰۰۱	پسر	۱۵/۳۵	۵/۲۷	تعامل با معلمان	دختر	۱۵/۴۹	۶/۴۳	-۱/۶۴	۰/۱۰	پسر	۱۷/۲۹	۷/۳۰	عدم حتمیت آینده	دختر	۷/۹۲	۳/۱۷	-۳/۲۸	۰/۰۰۱	پسر	۹/۸۴	۴/۱۰	تعارض اوقات فراغت/مدرسه	دختر	۱۱/۷۸	۴/۷۳	-۲/۰۸	۰/۰۳	پسر	۱۳/۶۶	۶/۴۶	مسئولیت‌های بزرگسالی	دختر	۷/۹۱	۳/۱۰	۰/۸۶	۰/۳۸	پسر	۷/۴۶	۳/۳۹																								
فشار همسالان	دختر	۱۸/۸۴	۵/۵۸	۴/۰۲	۰/۰۰۱																																																																					
	پسر	۱۵/۳۵	۵/۲۷			تعامل با معلمان	دختر	۱۵/۴۹	۶/۴۳	-۱/۶۴	۰/۱۰	پسر	۱۷/۲۹	۷/۳۰	عدم حتمیت آینده	دختر	۷/۹۲	۳/۱۷	-۳/۲۸	۰/۰۰۱	پسر	۹/۸۴	۴/۱۰	تعارض اوقات فراغت/مدرسه	دختر	۱۱/۷۸	۴/۷۳	-۲/۰۸	۰/۰۳	پسر	۱۳/۶۶	۶/۴۶	مسئولیت‌های بزرگسالی	دختر	۷/۹۱	۳/۱۰	۰/۸۶	۰/۳۸	پسر	۷/۴۶	۳/۳۹																																	
تعامل با معلمان	دختر	۱۵/۴۹	۶/۴۳	-۱/۶۴	۰/۱۰																																																																					
	پسر	۱۷/۲۹	۷/۳۰			عدم حتمیت آینده	دختر	۷/۹۲	۳/۱۷	-۳/۲۸	۰/۰۰۱	پسر	۹/۸۴	۴/۱۰	تعارض اوقات فراغت/مدرسه	دختر	۱۱/۷۸	۴/۷۳	-۲/۰۸	۰/۰۳	پسر	۱۳/۶۶	۶/۴۶	مسئولیت‌های بزرگسالی	دختر	۷/۹۱	۳/۱۰	۰/۸۶	۰/۳۸	پسر	۷/۴۶	۳/۳۹																																										
عدم حتمیت آینده	دختر	۷/۹۲	۳/۱۷	-۳/۲۸	۰/۰۰۱																																																																					
	پسر	۹/۸۴	۴/۱۰			تعارض اوقات فراغت/مدرسه	دختر	۱۱/۷۸	۴/۷۳	-۲/۰۸	۰/۰۳	پسر	۱۳/۶۶	۶/۴۶	مسئولیت‌های بزرگسالی	دختر	۷/۹۱	۳/۱۰	۰/۸۶	۰/۳۸	پسر	۷/۴۶	۳/۳۹																																																			
تعارض اوقات فراغت/مدرسه	دختر	۱۱/۷۸	۴/۷۳	-۲/۰۸	۰/۰۳																																																																					
	پسر	۱۳/۶۶	۶/۴۶			مسئولیت‌های بزرگسالی	دختر	۷/۹۱	۳/۱۰	۰/۸۶	۰/۳۸	پسر	۷/۴۶	۳/۳۹																																																												
مسئولیت‌های بزرگسالی	دختر	۷/۹۱	۳/۱۰	۰/۸۶	۰/۳۸																																																																					
	پسر	۷/۴۶	۳/۳۹																																																																							

عوامل فشارزای دانش آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی شهر اردبیل و برخی متغیرهای مرتبط با آنها

جدول ۴. میانگین و انحراف معیار نمرات آزمودنی‌ها در خرده مقیاس‌های پرسش‌نامه‌ی استرس نوجوانان به تفکیک وضعیت اقتصادی-اجتماعی و نتیجه آزمون ANOVA

P	F	SD	M	وضع اقتصادی	عوامل فشارزا
		۱۱/۶۷	۲۸/۱۴	ضعیف	
۰/۳۵	۱/۰۳	۹/۹۱	۲۴/۳۰	متوسط	زندگی خانوادگی
		۱۳/۱	۲۷/۴۵	خوب	
		۵/۸۹	۱۷/۳۸	ضعیف	
۰/۳۹	۰/۹۳	۵/۶۲	۱۵/۵۶	متوسط	عملکرد مدرسه
		۷/۰۳	۱۷/۵۹	خوب	
		۳/۱۱	۶/۹۲	ضعیف	
۰/۹۳	۰/۰۶	۳/۷۵	۷/۰۸	متوسط	الزامات مدرسه
		۳/۷۰	۶/۷۲	خوب	
۰/۱۹	۱/۶۵	۵/۵۳	۱۲/۱۱	ضعیف	
		۶/۰۴	۱۳/۹۵	متوسط	روابط عاشقانه
		۵/۳۰	۱۱/۰۰	خوب	
		۵/۳۵	۱۶/۸۴	ضعیف	
۰/۴۵	۰/۷۸	۵/۸۹	۱۸/۴۷	متوسط	فشار همسالان
		۷/۰۹	۱۷/۰۴	خوب	
		۷/۲۸	۱۶/۵۲	ضعیف	
۰/۲۲	۱/۵۰	۴/۸۸	۱۴/۳۴	متوسط	تعامل با معلمان
		۶/۵۸	۱۷/۸۱	خوب	
		۳/۷۴	۹/۳۳	ضعیف	
۰/۰۱	۴/۲۴	۳/۱۸	۶/۸۶	متوسط	عدم حتمیت درباره آینده
		۳/۹۹	۸/۶۸	خوب	
		۵/۸۹	۱۳/۲۲	ضعیف	
۰/۰۹	۲/۳۸	۴/۰۵	۱۰/۳۹	متوسط	تعارض اوقات فراغت/مدرسه
		۵/۹۰	۱۲/۵۹	خوب	
		۳/۳۱	۷/۵۹	ضعیف	
۰/۴۲	۰/۸۵	۳/۱۱	۷/۳۴	متوسط	مسئولیت‌های بزرگسالی
		۳/۰۸	۸/۵۰	خوب	

مطابق جدول نتایج آزمون تحلیل واریانس یک راهه نشان می‌دهد که بین گروه‌های اقتصادی اجتماعی، ضعیف، متوسط و خوب فقط در شدت عامل فشارزای عدم حتمیت درباره‌ی آینده تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($t=4/24$ ، $P<0/01$). نتایج آزمون تعقیبی LSD برای مقایسه دو به دوی این گروه‌ها در عامل عدم حتمیت درباره‌ی آینده نیز نشان داد که این تفاوت بین گروه ضعیف و متوسط است به این صورت که شدت فشار روانی عدم حتمیت درباره‌ی آینده در بین افراد طبقه ضعیف به طور معنی‌داری بیشتر از گروه متوسط است ولی نتایج به‌دست آمده تفاوتی بین گروه با طبقه ضعیف و طبقه خوب نشان نداد.

نتایج آزمون ضریب همبستگی برای بررسی ارتباط عوامل فشارزا با عامل سن نیز نشان داد که فقط دو عامل فشارزای روابط عاشقانه به صورت مثبت ($t=0/24$ ، $P<0/003$) و تعارض اوقات فراغت/مدرسه ($t=-0/16$ ، $P<0/04$) به صورت منفی با سن همبسته هستند. نتایج این مطالعه همچنین نشان داد که بین پایه‌ی تحصیلی و عوامل فشارزا رابطه وجود ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

سلامت دانش‌آموزان نوجوان امروزه به عنوان یکی از ارکان اساسی سلامت جامعه به حساب می‌آید، از آنجا که نوجوانی دوره‌ای است که با بروز پدیده‌ی بلوغ و جهش‌های همه‌جانبه رشدی همراه است دانش‌آموزان نوجوان عمدتاً در معرض فشار روانی حاصل از این رشد طبیعی و همچنین سایر فشارزاهای محیطی چون تحصیل، مقررات خانه و غیره قرار دارند. با توجه به روابط تجربه فشارزاهای روانی با ناسلامتی روان‌شناختی و جسمانی، برای به‌دست آوردن درکی جامع از وضعیت سلامتی دانش‌آموزان نوجوان باید عوامل فشارزای آنها را شناسایی کرد. در این راستا پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل فشارزای دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی شهر اردبیل و بررسی ارتباط آن با برخی متغیرهای جمعیت‌شناختی مرتبط با آن انجام گرفت. نتایج به‌دست آمده نشان داد که عوامل نگرانی در مورد آینده، نداشتن پول کافی برای خرید چیزهای مورد علاقه، اجبار در تصمیم‌گیری درباره‌ی کار و تحصیلات آینده، فشار آوردن به خود برای رسیدن

به اهداف و نادیده گرفته شدن یا طرد از طرف فرد مورد علاقه به ترتیب پنج عامل فشارزای اصلی دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه است. عوامل زندگی در خانه، سازگار شدن با معلم، رفتن به مدرسه، سازگاری و خو گرفتن با همسالان نیز به ترتیب پنج عاملی بودند که خفیف‌ترین فشار روانی را ایجاد می‌کردند. این نتایج همسو با نتایج صالحی و همکاران (۱۳۸۳)، آندا و همکاران (۲۰۰۰) آرماکوست (۱۹۸۹)، استارک و همکاران (۱۹۸۹)، آمیزو، آمیزو و سوزوکی (۱۹۸۸) و شریدان و اسمیت (۱۹۸۷) هستند. بر اساس یافته‌های این پژوهش و همخوان با عقاید ریپیدی و همکاران^۱ (۱۹۹۹) نگرانی درباره آینده را می‌توان به عنوان یک چالش اصلی در دوره‌ی نوجوانی به حساب آورد؛ زیرا در این دوره، نوجوان باید هویت خودش را کسب و درباره‌ی آینده‌ی تحصیلی و شغلی خودش تصمیم‌گیری کرده و نسبت به آنها تعهد داشته باشد، داشتن نایمی و عدم اطمینان و بی‌اعتمادی به آینده و اهداف آن می‌تواند فشار روانی شدیدی را برای نوجوان ایجاد کند. همچنین وسعت یافتن علایق فرد در دوره‌ی نوجوانی باعث می‌شود نوجوان نتواند همه‌ی خواسته‌های خود را ارضاء کند. نگرانی والدین و معلمان درباره‌ی آینده‌ی شغلی و تحصیلی نوجوان باعث می‌شود که آنها نیز در گرفتن تصمیمات نوجوانان دخالت داشته و انتظاراتی از آنها داشته باشند که این امر نیز باعث تلاش زیاد نوجوان برای برآورده ساختن این انتظارات می‌شود. نیاز اساسی نوجوانان به تأیید افراد همسال نیز می‌تواند به افزایش حساسیت نوجوان به چگونگی رابطه‌اش با دوستان گردد، به این ترتیب هر کدام از این عوامل می‌توانند فشار روانی شدیدی بر نوجوان ایجاد کنند.

نتایج پژوهش حاضر تفاوت‌های جنسیتی در تجربه‌ی عوامل فشار زا به دست داد. به این صورت که در مقایسه با جنس مخالف دو عامل روابط عاشقانه و فشار همسالان در دختران و عوامل عدم حتمیت درباره‌ی آینده و تعارض اوقات فراغت/مدرسه در پسران شدت فشارزایی بیشتری داشتند. این نتایج با نتایج کلمن (۱۹۹۰) مبنی بر وجود تفاوت‌های جنسیتی در تجربه

1. Repetti, McGrath & Ishikawa

عوامل فشارزا همخوان بوده ولی با نتایج فرگاسون (۱۹۸۱) و آندا و همکاران (۲۰۰۰)، که به هیچ تفاوت جنسیتی در دامنه و شدت عوامل فشارزا نرسیده‌اند، ناهمخوان است. به دلیل اینکه پدیده‌ی بلوغ در دختران زودتر از پسران اتفاق می‌افتد و همچنین دختران در جامعه ما زودتر از پسران ازدواج می‌کنند بنابراین زودتر از پسران درگیر روابط رمانتیک می‌شوند. همچنین می‌توان گفت که دختران در مقایسه با پسران حساسیت بیشتری نسبت به روابط بین فردی داشته و دوست دارند در روابط دوستانه‌ی خود تعهد بیشتری داشته باشند. پسران نیز احتمالاً با توجه به نیاز بیشتری که به عقلانی‌سازی عواطف، آزادی عمل و استقلال بیشتر، ایستادگی و طغیان در برابر منابع قدرت دارند در صورت مخالفت با ارضای این نیازها از طرف دیگران، بیشتر در مورد آینده نگران شده و تعارض بیشتری تجربه می‌کنند.

نتایج پژوهش حاضر آشکار کرد که شدت عامل فشارزای عدم حتمیت درباره‌ی آینده در طبقه‌ی اجتماعی اقتصادی ضعیف بالاتر بود. این نتیجه نیز با نتایج بشرپور و همکاران (۱۳۹۱) مبنی بر شیوع بالای برخی از رویدادهای آسیب‌زا در طبقه اجتماعی-اقتصادی ضعیف، و نتایج بوش و سیمونز (۱۹۸۷) مبنی بر تجربه عوامل فشارزای زیاد نوجوانان افریقایی آمریکایی در مقایسه با گروه کاهورت همخوان است. در تبیین این امر می‌توان گفت که در شرایط اجتماعی-اقتصادی ضعیف نوجوان بیشتر احساس بلا تکلیفی و سرخوردگی نموده و در این حالت به دنیای درونی خود پناه برده و در نهایت نگرانی بیشتری درباره‌ی آینده در خود می‌پروراند.

یافته‌ی آخر پژوهش حاضر این بود که عامل فشارزای روابط عاشقانه به صورت مثبت و عامل تعارض اوقات فراغت/مدرسه به صورت منفی با عامل سن همبسته است. این نتیجه نیز با نتایج صالحی و همکاران (۱۳۸۳) مبنی بر رابطه مستقیم برخی عوامل فشارزا با رده سنی و همچنین نتایج بشرپور و همکاران (۱۳۹۱) مبنی بر شیوع بالای برخی رویدادهای آسیب‌زا در سنین بالا همخوان است. می‌توان گفت با افزایش سن نوجوان به احتمال زیادی در روابط عاشقانه درگیر شده و بنابراین فشار روانی بیشتری از این عامل احساس خواهد کرد. از طرف دیگر با زیاد شدن سن

معمولاً نوجوان هدف زندگی خود را انتخاب کرده و با رسیدن به سطح ثابتی از هویت و جهت‌مندی در زندگی کمتر تعارض اوقات فراغت و مدرسه را تجربه خواهد کرد. در کل نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه در معرض تجربه عوامل فشارزای متعددی می‌باشند که مهم‌ترین آنها نگرانی درباره‌ی آینده است. ناتوانی در کنترل متغیرهای مزاحمی چون حالت آسیب‌شناختی روانی در فرد که می‌تواند در شدت فشار روانی ادراک شده تأثیر داشته باشند مهم‌ترین محدودیت پژوهش حاضر بود. بنابراین پیشنهاد می‌شود در تحقیقات بعدی متغیرهای اثرگذار بر فشار روانی ادراک شده کنترل گردد. همچنین با توجه به اینکه دانش‌آموزان فشارزاهای شدید و متعددی تجربه می‌کنند آموزش مهارت‌های مدیریت فشار روانی و سازگار کردن آنها با الزامات و تقاضاهای دوره نوجوانی می‌تواند در ارتقاء سلامتی آنها مفید باشد.

سپاسگزاری

بدین وسیله از مدیریت محترم آموزش و پرورش ناحیه‌ی ۱ و ۲ شهر اردبیل و کلیه‌ی مدیران و مسئولین مدارس دوره‌ی متوسطه، که ما را در انجام این پژوهش به ویژه در جمع‌آوری اطلاعات یاری رساندند، قدردانی می‌شود.

منابع

ابوالقاسمی، عباس؛ رضایی، حسن؛ نریمانی، محمد و زاهد، عادل (۱۳۹۰). مقایسه‌ی شایستگی اجتماعی و مؤلفه‌های آن در دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری و دانش‌آموزان دارای پیشرفت تحصیلی پایین، متوسط و بالا. *مجله‌ی ناتوانی‌های یادگیری*، ۱۱(۱)، ۲۳-۶.

بشرپور، سجاده؛ نریمانی، محمد؛ قمری گیوی، حسین و ابوالقاسمی، عباس (۱۳۹۱). شیوع رویدادهای آسیب‌زا و عوامل مرتبط با آن در دانش‌آموزان دبیرستانی پسر شهر ارومیه. *تحقیقات علوم رفتاری*، ۱۰(۱)، ۱-۱۲.

رجبی، سعید؛ ابوالقاسمی، عباس و عباسی، مسلم (۱۳۹۱). نقش عزت نفس و اضطراب امتحان در پیش‌بینی رضایت از زندگی دانش‌آموزان پسر دارای اختلال ریاضی. *مجله‌ی ناتوانی‌های یادگیری*، ۱(۳)، ۶۲-۴۶.

صالحی، بهمن؛ روح‌افزا، حمید رضا؛ کلشادی، رویا و دره، فاطمه (۱۳۸۳). فراوانی و شدت استرس‌های محیطی در نوجوانان نواحی مرکزی ایران در سال ۱۳۸۱. *مجله‌ی علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اراک*، ۷(۲)، ۱۰-۱.

کریمی، جهانگیر؛ علیخانی، مصطفی؛ زکایی، علی و خدادادی، کامران (۱۳۹۱). اثربخشی نقاشی درمانی در کاهش رفتارهای پرخطرهای پرخاشگرانه‌ی دانش‌آموزان دختر دچار نارساخوانی. *مجله‌ی ناتوانی‌های یادگیری*، ۱(۳)، ۱۱۷-۱۰۵.

- Allison, K. R., Adlaf, E. M., Ialomiteanu, A. & Rehm, J. (1999). Predictors of health risk behaviors among young adults: Analysis of the National Population Health Survey. *Canadian Journal of Public Health*, 90, 85-89.
- Anda, D. (1995). Adolescents. *Encyclopedia of Social Work*, 19th edition. Silver Spring, MD: National Association of Social Workers.
- Anda, D., Baroni S., Boskin, L., Buchwald, L., Morgan, J., Ow, J., Gold, J. S. & Weiss, R. (2000). Stress, Stressors and Coping among High School Students. *Children and Youth Services Review*, 22(6), 441-463.
- Armocost, R. L. (1989). Perceptions of stressors by high school students. *Journal of Adolescent Research*, 4, 443-461.
- Brockman, D. D. (2003). *From late adolescence to young adulthood*. Madison CT: International Universities Press.
- Bruns, C. & Geist, C. S. (1984). Stressful life events and drug use among adolescents. *Journal of Human Stress*, 9, 135-139.
- Bush, D. M. & Simmons, R. G. (1987). Gender and coping with the entry into early adolescence. In R. C. Bamett, L. Biener, & G. K. Baruch (Eds.), *Gender and stress* (pp. 185-217). New York: Free Press.
- Byrne, D. G. & Mazanov, J. (2003). Adolescent stress and future smoking behaviour: A prospective examination. *Journal of Psychosomatic Research*, 54, 313-321.
- Byrne, D. G. & Mazanov, J. (2003). Adolescent stress and future smoking behaviour: A prospective examination. *Journal of Psychosomatic Research*, 54, 313-321.
- Byren, D. G., DarnehpPort, S. C., Mazahor, J. (2007). Profiles of adolescent stress: the development of the adolescent stress questionnaire (ASQ). *Journal of Adolescence*, 30, 393-416.
- Coleman, J. C. (1990). *The nature of adolescence*. New York: Routledge.

- Compas, B. E., Orosan, P. G., & Grant, K. E. (1993). Adolescent stress and coping: Implications for psychopathology during adolescence. *Journal of adolescence*, 16, 331-349.
- Davis, M. (2003). Addressing the needs of youth in transition to adulthood. *Administration and Policy in Mental Health*, 30, 495-509.
- Deardorff, J., Gonzales, N. A., & Sandler, I. N. (2003). Control beliefs as a mediator of the relationship between stress and depressive symptoms among inner city adolescents. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 31, 205-217.
- Diaz, A., Symantov, E., & Rickert, V. I. (2002). Effect of abuse on health: Results of a National survey. *Archives of Pediatric and Adolescent Medicine*, 156, 811-817.
- Dise-Lewis, J. E. (1988). The life events and coping inventory: An assessment of stress in children. *Psychosomatic Medicine*, 50, 484-499.
- Ferguson, W. E. (1981). Gifted adolescents, stress, and life changes. *Adolescence*, 16, 972-985.
- Fontana, A., & Dovidio, J. F. (1984). The Relationship between stressful life events and school related performances of type A and type B adolescents. *Journal of Human Stress*, 8, 50-54.
- Friedrich, W., Reams, R., & Jacobs, J. (1982). Depression and suicidal ideation in early adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 11, 403-407.
- Grant, K. E., Compas, B. E., Thurm, A. E., McMahon, S. D. & Gipson, P. Y. (2004). Stressors and child and adolescent psychopathology: Measurement issues and prospective effects. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 33, 412-425.
- Johnson, J. G., Cohen, P., Gould, M. S., Kasen, S., Brown, J. & Brook, J. S. (2002). Childhood adversities, interpersonal difficulties and risk for suicide attempts during later adolescence and early adulthood. *Archives of General Psychiatry*, 59, 741-749.
- Mellin, A. E., Neumark-Sztainer, D., Story, M., Ireland, M. & Resnick, M. (2002). Unhealthy behaviors and psychosocial difficulties among overweight adolescents: The potential impact of familial factors. *Journal of Adolescent Health*, 31, 145-153.
- Omize, M., Omizo, S. & Suzuki, L. (1988). Children and stress: ahexploreory. Study of stresses and symphoms. *The school counselors*, 4, 267-274.
- Overstreet, S., Salloum, A. & Badour, C. (2010). A school-based assessment of secondary stressors and adolescent mental health 18 months post-Katrina. *Journal of School Psychology*, 48 413-431.
- Repetti, R. L., McGrath, E. P., & Ishikawa, S. S. (1999). Daily stress and coping in childhood and adolescence. In A. J. Goreczny, & M. Hersen (Eds.), *Handbook of pediatric and adolescent health psychology* (pp. 343-360). Needham Heights MA: Allyn & Bacon.
- Rice, P. L. (1999). *Stress and health* (3rd ed.). Pacific Grove: Brooks/Cole.
- Shahmohammadi, N. (2011). Students coping with Stress at high school level particularly at 11th & 12th grade. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 30, 395 - 401.
- Sheridan, C. L., & Smith, L. K. (1987). Stress and academic achievement in teenagers: Assessment and intervention. *International Journal of Psychosomatics*, 34(2), 20-24.

- Stark, L. J., Spirito, A., Williams, C. A., & Guevremont, D. C. (1989). Common problems and coping strategies I: Findings with normal adolescents. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 17(2), 203-212.
- Udry, J. R., Li, R. M., & Hendrickson-Smith, J. (2003). Health and behaviour risks of adolescents with mixed race identity. *American Journal of Public Health*, 93, 1865-1870.
- Ursin, H., & Olf, M. (1993). The stress response. In S.C., Stanford, & P., Salmon (Eds) *Stress: From synapse to syndrome*. (pp. 3-22). San Diego, CA: Scademic Press Inc.

A study of stress and some of their related factor among high school students in Ardabil

S. Basharpour¹, A. Isazadeghan² & H. Alizadeh³

Abstract

The current study investigated the stressors of some of their related factors in high school students in Ardabil city and the. In one cross sectional study, 157 persons were selected through multistage random cluster sampling from among high school students population in Ardabil during 2010-2011 school year. They responded to the demographic and the adolescent stress questionnaires. The collected data were analyzed by t test, one way ANOVA and the Pearson correlation test. The results showed that stressors related to concern about the future, not enough money to buy the wanted things, having to make decisions about future work or education, putting pressure on self to meet future goals and being ignored or rejected by the loved person were respectively the main five stressor of the subjects. The stress severity of romantic relationships and peer pressure factors were higher in the female students and the stress severity of future uncertainty and school/leisure conflict factors were higher in the male students. Stress of future uncertainty had high severity in weak socio-economic situation. The stressors of the future uncertainty and school/leisure conflict were related to the age. These results reveal that high school students are at risk for experiencing multiple stressors. This suggests the importance of training stress management skills in school environments.

Key words: stressors, students, high school, adolescents

1 . Corresponding author: assistant professor of psychology, university of Mohaghegh Ardabili (basharpour_sajjad@yahoo)

2 . assistant professor of psychology, Uremia university

3 . B.A. office of the Ministry of Education